

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи»
обов'язкових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Тема 6. Методи інтерактивного навчання психології

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол №7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол №7 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально
- економічних дисциплін
Протокол №7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
Протокол №8 від 15.08.2023р.

Розробники:

Професор кафедри соціології та психології, доктор педагогічних наук,
професор Тюріна В.О.

Рецензенти:

- 1.Професор кафедри ЮНЕСКО та соціального захисту Державного біотехнологічного університету (ДБТУ), доктор педагогічних наук, доцент Данченко І.О.
- 2.Завідувач кафедри психології і педагогіки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор педагогічних наук, професор Федоренко О.І.

План лекції:

1. Інтерактивне навчання
2. Інтерактивні методи навчання
3. Педагогічна гра

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Internet Основна

1. Бандурка О.М., Тюріна В.О., Федоренко О.І. Основи психології і педагогіки: Підручник. / О.М. Бандурка, В.О. Тюріна, О.І. Федоренко. – Харків: Вид-во ХНУВС, 2003. – 336 с.
2. Бандурка О.М., Тюріна В.О., Федоренко О.І. Основи педагогічної техніки: Навчальний посібник. – Харків: ТИТУЛ, 2006. – 176 с.
3. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник. / Н.П. Волкова - К.: АКАДЕМІЯ, 2003. -576с.
4. Тарасова Т.Б. Методика навчання психології у вищій школі: навчальний посібник; Суми: Вид-во СумДПУ ім А.С.Макаренка, 22019. 361 с
5. Федоренко О.І., Тюріна В.О., Гіренко С.П. та інші. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. – 240 с.

Допоміжна

6. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2011. 468 с.
7. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / За ред. З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. Київ : Знання, 2007. 495 с.

Текст лекції:

1. Інтерактивне навчання

Процес навчання розглядається як активна взаємодія тих, хто навчає (викладачі), з тими, хто навчається (учні, студенти). В ході цієї взаємодії здійснюється стимуляція і управління пізнавальними процесами учнів. Виходячи з цього розглядають різні моделі навчання: 1) пасивне - учень - об'єкт навчання (дивиться і слухає); 2) активне - учень - суб'єкт навчання (самостійна робота і творчі завдання) і спілкується з педагогом; 3) інтерактивне - учні займають провідну позицію, а завданнями педагога є створення умов для їх ініціативи, фасилітація і консультування.

Інтерактивне навчання - це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого відбувається взаємодія учнів між собою, а спілкування педагога здійснюється як з групою, так і з окремими учнями, студентами, слухачами.

Навчальний процес організований таким чином, що всі учні виявляються природним чином «втягнутими» в процес пізнання, вони мають

можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають.

Загальна діяльність студентів в процесі пізнання, засвоєння навчального матеріалу означає, що кожен робить свій індивідуальний внесок, йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Це відбувається в атмосфері доброзичливості і взаємної підтримки, розвиває співпрацю і пізнавальну діяльність.

Таким чином, формується не тільки розуміння, а й емоційне забарвлення особистої причетності до актуальних питань теоретичної та практичної психології, а отриманий досвід стає особистісно значущим.

Цільові орієнтації інтерактивного навчання показують його значні *потенційні можливості* в навчанні психології в закладах вищої освіти:

- активізація індивідуальних розумових процесів студентів;
- створення внутрішнього діалогу студентів;
- забезпечення розуміння інформації, якою обмінюються студенти;
- індивідуалізація педагогічного взаємодії;
- створення позиції студента як активного суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності;
- досягнення двосторонньої зв'язку студентів між собою і з викладачем;
- виявлення різноманітних думок;
- звернення до особистого досвіду студентів;
- підтримка активності студентів;
- поєднання теорії та практики;
- взаємозбагачення досвіду студентів;
- полегшення сприйняття, взаємодії, взаєморозуміння студентів;
- заохочення творчості студентів;
- контроль якості знань передбачає вміння застосовувати отримані знання на практиці.

При інтерактивних методах навчання педагог виконує особливі функції:

- інформатора-експерта - педагог викладає навчальний матеріал, демонструє відеоряд, відповідає на запитання студентів, слухачів, відстежує результати процесу навчання;
- організатора-фасилітатора - налагоджує взаємодію студентів з соціальним і фізичним оточенням;
- консультанта - звертається до професійного досвіду студентів і слухачів і допомагає шукати рішення поставлених завдань, самостійно ставити нові завдання і т.д.

Правила організації інтерактивного навчання:

1. У роботу в тій чи іншій мірі повинні бути залучені всі учні.
2. Учні повинні бути психологічно підготовлені до активної навчальної роботи; корисними є розминки, постійне заохочення учнів за активну участь в роботі.

3. В інтерактивному навчанні кількість учасників не повинно бути занадто велике. Оптимальна кількість учасників - 25 осіб.

4. Ретельно підготувати приміщення для роботи з таким розрахунком, щоб учасникам було легко пересідати для роботи у великих і малих групах.

5. Ретельно продумати процедуру і регламент, домовитися про них на самому початку і намагатися не порушувати.

6. Розподіл учасників навчання на групи спочатку краще побудувати на основі добровільності, потім доцільно скористатися принципом випадкового вибору.

Зазначені цільові орієнтації і специфіка організації по-різному проявляються в кожному конкретному інтерактивному методі.

2. Інтерактивні методи навчання.

Інтерактивні методи навчання - це спільна діяльність педагога і учнів, при якій учні займають провідну позицію, всі учасники навчального процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну діяльність і поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва з розв'язання проблем.

При цьому відбувається постійна зміна режиму діяльності: ігри, дискусії, робота в малих групах, міні-лекція (невеликий теоретичний блок) і т.д. Створюється середовище освітнього спілкування, яка характеризується відкритістю, взаємодією учасників, рівністю їх аргументів, накопиченням загального знання, можливістю взаємного оцінювання і контролю. При інтерактивному навчанні виключається домінування якого-небудь учасника або якоїсь ідеї.

Інтерактивні методи навчання можуть класифікуватися за різними ознаками:

- за кількістю учасників - індивідуальні, групові, колективні, робота в парах і трійках;
- за місцем проведення - аудиторні та поза аудиторні, виїзні, екскурсійні;
- по використанню обчислювальної техніки - ручні і комп'ютерні.

Інтерактивні методи навчання ділять на дві групи: неігрові (дискусійні) й ігрові, до яких відносяться різні педагогічні ігри (рольові та нерольові).

Неігрові інтерактивні методи навчання об'єднуються за одним загальним ознакою - основою взаємодії учасників педагогічного процесу: різні завдання і ситуації (в основному проблемного характеру) представлені в словесних формах. Ні педагог, ні учні не виходять зі своїх власних ролей і тому працюють з представленим матеріалом кілька «відсторонено», як би збоку.

Ігрові інтерактивні методи навчання ґрунтуються на широкому і різноманітному використанні ігрової діяльності. У цих методах інтерактивна взаємодія здійснюється не просто на підставі обговорення і вирішення деякої ситуації, а являє виконання певного ігрового завдання до неї. Це завдання

може виконуватися як у власних ролях, так і в різноманітних ігрових ролях, і тому група ігрових інтерактивних методів може поділятися на *неігрові та ігрові*.

Гра - це вид діяльності, усвідомлюваної метою якої є сам процес її виконання, який задовольняє різні потреби людини.

Гра як метод навчання в сучасній педагогіці широко представлена великою групою методів і прийомів організації педагогічного процесу, які називаються педагогічними іграми.

3. Педагогічна гра

Педагогічна гра - це колективна, цілеспрямована, активна діяльність з моделювання певних систем, явищ, процесів, при якій кожен учасник і команда об'єднані рішенням навчального завдання і орієнтують свою діяльність на перемогу або виграш.

Педагогічні ігри відрізняються від ігор взагалі суттєвою ознакою - чітко поставленою навчальною метою і відповідним їй педагогічним результатом.

Технологія педагогічної гри, як правило, *передбачає використання ідей проблемного навчання*, тому в ній пізнавальна діяльність студентів є рухомою, оскільки інформація не надходить ззовні, а є внутрішнім продуктом, результатом самої діяльності.

Головне завдання педагогічної гри - активізувати мислення учнів, підвищити їх самостійність, внести дух творчості в навчання, наблизити його до життя і до професійної практичної діяльності.

Використання педагогічних ігор дозволяє розкрити особистісний потенціал: кожен учасник може проявити і продіагностувати свої якості, отримати можливість для самоствердження та саморозвитку.

На занятті педагогічна гра задається за допомогою ігрових прийомів, які виконують функцію засобів спонукання та стимулювання учнів до навчально-пізнавальної діяльності. Таким чином, навчальна діяльність підкоряється правилам гри. Так, дидактична мета ставиться перед студентами, слухачами в формі ігрової задачі; навчальний матеріал використовується як її засіб, в ігрову діяльність вводиться елемент змагання, який переводить навчальну задачу в ігрову; виконання та оцінювання завдання зв'язується з ігровим результатом.

Як багато явищ, педагогічні ігри можуть бути охарактеризовані і, відповідно, класифіковані по самих різних підставах.

Для підготовки і ефективного проведення педагогічних ігор слід дотримуватися таких *методичних вимог*:

- органічне включення гри як елемента в вивчення конкретної теоретичної теми (розділу) навчальної дисципліни;
- максимальне наближення до реальних життєвих і професійних умов;
- створення атмосфери інтелектуального пошуку;
- забезпечення високої емоційної насиченості;

- чітке формулювання завдань, умов і правил гри;
- виявлення можливих варіантів вирішення поставленої проблеми;
- достатня інформаційне і матеріальне забезпечення.

Метод педагогічної гри може успішно використовуватися майже на всіх рівнях і напрямках навчального процесу: при засвоєнні нового матеріалу, його закріпленні, повторенні і т.д. Конкретні умови використання педагогічних ігор пов'язані з їх окремими видами.